

Het grote belang bij het kleine kind

*Er is de laatste jaren veel geïnvesteerd in voor- en vroegschoolse educatie (vve), educatieve programma's voor kinderen in peuterspeelzalen en in groep 1 en 2 van de basisschool. Zowel de opvangmogelijkheden, educatie, regelgeving als kwaliteit van de vve zijn verbeterd. Toch loopt Nederland zijn achterstand op andere ontwikkelde landen niet of nauwelijks in, zo laat Jo Klopogge in onderstaand artikel zien. Hoe vve in de praktijk werkt, valt te lezen in de reportage van peuterspeelzaal Gompie op pagina 24. Catherine Snow, goeroe op het gebied van *early childhood education*, vertelt op pagina 26 over de knelpunten in haar vakgebied in de Verenigde Staten. Op pagina 28 ten slotte komen succesfactoren van Amsterdamse voorscholen aan bod.*

Investeer in peuters

Nederland loopt achter op het buitenland met zijn investeringen in voor- en vroegschoolse educatie. Sardes ontwikkelde twee scenario's voor het beleid rond de ontwikkelingsstimulering van jonge kinderen. Nu is het aan de politiek om een keuze te maken.

door Jo Klopogge

De opbrengsten van voor- en vroegschoolse educatie worden breed uitgemeten in internationaal onderzoek. Goede vve bevordert de taalontwikkeling, de cognitieve ontwikkeling en de vroege motorische ontwikkeling van kinderen. Ook een betere gezondheid en meer welbevinden, minder verwijzingen naar het speciaal onderwijs, minder zittenblijven, minder uitval, en minder druk op de sociale voorzieningen worden als opbrengsten gerapporteerd. Onderzoek van de universiteit van Harvard (McCartney, Dearing en Taylor, 2003) wijst bovendien op blijvende positieve veranderingen in het opvoedingsgedrag van ouders.

Deze effecten worden zichtbaar bij alle deelnemende kinderen, ongeacht hun sociaal-economische of etnische achtergrond of geslacht. Wel zijn de positieve effecten het grootst bij kinderen uit achterstandsgroepen. Alleen positieve effecten op de sociaal-emotionele ontwikkeling zijn nog niet overtuigend aangetoond.

Economen zijn de laatste jaren druk bezig geweest uit te rekenen hoe je de winst van deze positieve resultaten in dollars of euro's tot uitdrukking kunt brengen. Elke dollar, geïnvesteerd in kwalitatief hoogwaardige voorschoolse stimulering, blijkt er drie tot zeven op te brengen. Rolnick en Grunewald schatten het rendement van vve op twaalf procent per jaar. Daarvan komt tachtig procent ten goede van de samenleving als geheel en twintig procent van het individuele kind. James Heckman, de winnaar van de Nobelprijs voor economie in 1999, schreeuwt dan ook van de daken dat investeren in *pre-school education* het beste is wat je als land kunt bedenken.

Recentelijk kwam ook ons ministerie van Financiën tot de conclusie dat de hoge economische groei, de hoge arbeidsparticipatie en het grote concurrentievermogen in Finland, Zweden en Denemarken mede te danken zijn aan

de uitstekende zorg voor jonge kinderen in deze landen. (Ministerie van Financiën, *De lessen uit de Nordics*, 2005.) Hoe beter de kwaliteit van de educatie, hoe hoger de opbrengsten. Maar wanneer kunnen we spreken van goede kwaliteit? Harskamp (2004) noemt een aantal eisen betreffende de structurele kwaliteit van stimuleringsprogramma's, zoals:

- de leidsters moeten ruime mogelijkheden hebben voor verbale interactie met de kinderen, met bij voorkeur één leidster op maximaal acht kinderen en kleine groepen;
- de leidsters zijn gekwalificeerd op hbo-niveau;
- er zijn structurele verbanden tussen de peuterspeelzaal en de basisschool;
- het contact met de kinderen is intensief, minimaal vier dagdelen per week;
- leidsters en leerkrachten krijgen een goede training en begeleiding en ruime mogelijkheden voor het verwerven van nieuwe achtergrondkennis en vaardigheden;
- er is een breed en stabiel draagvlak voor vve in de lokale politiek-bestuurlijke context.

AMBITIENIVEAU

Waar staan we nu in Nederland en waar zouden we in de toekomst naartoe moeten met onze voorzieningen voor jonge kinderen? Deze vraagstelling lag ten grondslag aan een studie die Sardes in de zomer van 2005 op verzoek van het ministerie van OCW uitvoerde. In de studie worden twee scenario's uitgewerkt.

Het eerste scenario houdt in dat we voortgaan op de ingeslagen weg en in beginsel de huidige kinderdagverblijven en peuterspeelzalen/voorscholen in stand houden. De kinderopvang dient in eerste instantie om ouders in de gelegenheid te stellen te werken; educatieve activiteiten zijn facultatief. Daarnaast hebben we voor kinderen met ach-

terstanden vanaf de leeftijd van tweeënhalf jaar een aparte voorziening in de vorm van een voorschool. Daar wordt aandacht besteed aan de taalontwikkeling, de brede cognitieve ontwikkeling en de motorische en sociaal-emotionele ontwikkeling. De ambitie is om alle kinderen met een achterstand te bereiken en de kwaliteit van de voorzieningen op een hoog niveau te brengen.

Het tweede scenario neemt afstand van de huidige situatie. Het houdt in dat we centra voor zorg en educatie gaan inrichten voor alle jonge kinderen van een half tot vier jaar. Er wordt dus gemikt op een integraal systeem met hoge kwaliteitsnormen. Zo'n algemene voorziening is goed voor alle kinderen, ongeacht of ze uit achterstandsgroepen komen of niet. Voor kinderen met achterstanden is wel extra tijd of een specifiek op hun situatie gericht educatief aanbod beschikbaar.

Zo'n algemene voorziening voorkomt segregatie en leert kinderen al op jonge leeftijd met leeftijdgenootjes van verschillende achtergronden omgaan. Dit scenario sluit bovendien nauw aan bij de ontwikkeling van brede scholen, waar immers ook een brede educatie binnen en buiten school wordt beoogd, in combinatie met opvang en voorzieningen op het gebied van cultuur en sport. Voor de opleiding van de leidsters worden in beide scenario's dezelfde eisen gesteld, namelijk minimaal mbo/hbo-niveau en regelmatige bijscholing. Wat betreft de kosten moet in de toekomst worden uitgegaan van minimaal 7200 euro per kind per jaar, oplopend naarmate de kinderen jonger zijn en ze meer behoefte hebben aan speciale programma's.

Dit ambitieniveau is relatief laag in vergelijking met het buitenland. De OESO, die de internationale ontwikkelingen op het terrein van *Early Childhood Education and Care* nauwlettend volgt, ziet een sterke tendens naar hogere investeringen per kind en – niet geheel los daarvan – hoge eisen ten aanzien van de opleiding van leidsters en leerkrachten.

Zo liggen de investeringen per kind in de Verenigde Staten en de Scandinavische landen nu al boven de € 10.000 per kind en voorziet de Engelse regering oplopende investeringen tot het jaar 2015. In Engeland wordt vóór 2015 de opleiding voor educatief personeel dat met jonge kinderen werkt, opgetrokken naar academisch niveau. Veel andere landen gaan uit van hbo-niveau met toevoeging van een academische opleiding voor specialistische ondersteuning.

LANGE TERMIJN

In Nederland zijn er inmiddels enkele initiatieven genomen die goed kunnen uitpakken voor de kwaliteit van de voor- en vroegschoolse zorg en educatie. Zo wordt onder leiding van professor Wim Meijnen een Expertisecentrum voor Zorg en Educatie voor nul- tot twaalfjarigen opgezet. Het FES (Fonds Economische Structuurversterkingen) heeft budget vrijgemaakt voor extra nascholing aan minimaal 3000 peuterleidsters en leerkrachten in de komende twee jaar. Uit ditzelfde fonds wordt ook geld beschikbaar gesteld om voor- en vroegschoolse educatie in de initiële opleidingen (roc's en pabo's) een steviger plek te geven. Vooral op het gebied van onderzoek, programmaontwikkeling en scholing lijkt Nederland de goede weg te zijn ingeslagen.

De vraag is nu wanneer de politiek een duidelijke keuze maakt over hoe voorzieningen voor jonge kinderen er in de toekomst uitzien, hoe hoog de kwaliteit is die we zullen nastreven, en wat we financieel voor het stelsel over hebben. Gemeenten, scholen, peuterspeelzalen en kinderdagverblijven kunnen eigenlijk pas beleid voor de langere termijn ontwikkelen als er een helder perspectief voor de komende twintig tot dertig jaar is gepresenteerd. <<

Anke van Kampen, Jo Kloprogge, Sjak Rutten en Berend Schoonewille, *Voor- en vroegschoolse zorg en educatie. De toekomst verkend*. Sardes, Utrecht, augustus 2005. Dit rapport is op te vragen bij Sardes, tel. 030-2326200 of e-mail secretariaat@sardes.nl.

'Peuters willen leren, wij dagen ze daartoe uit'

Kinderen die peuterspeelzaal Gompie – een voorschool – bezocht hebben, zitten beter in hun vel dan andere kinderen. Dankzij intensieve begeleiding van twee leidsters op vijftien kinderen wordt hun ontwikkeling optimaal gestimuleerd. 'Eigenlijk geven wij hier gewoon onderwijs.'

door Linda Welther

Het is twee uur. Een rustmoment in peuterspeelzaal Gompie. Tien peuters krijgen thee in een kopje met schotel en eten een biscuitje. Ze zitten op een rij in hoge, arbo-goedgekeurde banken temidden van wat een rijke speelomgeving heet. Er is een huishoek, een bouwhoek, een atelier, een computerhoek en een leeshoek: een hoog speeltoestel in de vorm van een huis. Het speelgoed ligt overzichtelijk opgeborgen in plastic bakken, alles is gelabeld en het aanbod varieert regelmatig, vertelt Wilma Ebregt, vve-leidster.

Gompie bevindt zich in het gebouw van openbare basisschool Het Volle Leven in Scheveningen. Samen vormen ze een zogenoemde voorschool, bedoeld om achterstandsleerlingen te stimuleren in hun ontwikkeling. De bezoektjes van Gompie zijn van heel verschillende komaf, van authentiek Schevenings tot allochtoon. Ebregt: 'Sommige kinderen zijn al ver in hun ontwikkeling, bij anderen merk je dat er thuis helemaal niks met ze wordt ondernomen. We horen dan van hun ouders dat ze zo graag naar school toe willen. Kinderen willen leren en wij dagen ze daartoe uit.'

BABBELEN

De peuters krijgen op Gompie een vast programma. Tussen 8.15 en 8.30 uur wordt de eerste groep gebracht. Het is dan niet de bedoeling dat hun ouders hen 'droppen', nee, er staat een kopje koffie of thee voor hen klaar. 'Het is dan net of ik spreekuur heb, iedereen komt op me af met verhalen en vragen', lacht Wilma Ebregt. Nadat de ouders zijn vertrokken gaan de leidsters met de kinderen 'vooruit-

kijken' op wat ze willen doen. 'We laten hen netjes aan elkaar vragen of een kind mee hen mee wil spelen, bijvoorbeeld in de bouwhoek. Speelmaterialen pakken ze zelf en ruimen ze na afloop, als er een belletje geklonken heeft, weer op.' Het spelen verloopt niet vrijblijvend: de verrichtingen van de kinderen worden nauwlettend geobserveerd en geregistreerd. Deze gegevens worden te zijner tijd doorgegeven aan de basisschool.

'Na het spelen is het plassen, handen wassen en dan eten we een crackertje en een stukje fruit. Ondertussen kijken we terug: wat hebben jullie gespeeld en vonden jullie het leuk, of niet zo leuk?' Dan worden de washandjes uitgedeeld en poetsen de peuters hun gezichtje schoon. Vervolgens wordt er buiten gespeeld en aansluitend voorgelezen of gezongen. Om half twaalf worden de kinderen opgehaald. 's Middags van kwart voor één tot kwart voor drie komt er een andere groep. 'Het ochtendprogramma is meer gericht op "speelwerken", het middagprogramma meer op ontwikkeling. Maar ook dan wordt er voorgelezen, gezongen of we behandelen de kleuren.'

Deze daginvulling komt niet uit de lucht vallen; peuterspeelzaal Gompie werkt met ontwikkelingsstimuleringsprogramma Kaleidoscoop. Wilma Ebregt vertelt er enthousiast over. 'Alle kinderen hebben hier profijt van, of ze nu achterstanden hebben of niet. Ze worden er zelfstandiger van, ze leren initiatieven te nemen en ze leren de taal. Van de juf van groep 3 hoor ik vaak dat de leerlingen die dit programma hebben gehad, zo vlot babbelen.'

Overigens werkt Het Volle Leven in groep 1 en 2 ook met Kaleidoscoop, zodat er een doorlopende ontwikkelingslijn is.

GEPAMPERD

De leidsters nemen allerhande initiatieven, maar laten ook de kinderen met ideeën komen. Ebregt: 'Dat geeft de sjeu aan je werk.' Neem bijvoorbeeld het 'kaartje voor oma-project'. Na de zomervakantie spraken de kinderen met elkaar over hun oma, veel van hen hadden daar een deel van de vakantie doorgebracht. 'Toen bedachten we samen om een kaart voor oma te knutselen en toe te sturen. Dus gingen we met de hele groep naar het postkantoor. En natuurlijk stuurden de meeste oma's een kaart terug. Ondertussen hebben we hier posterijtje gepeeld. We hebben alles vastgelegd met de digitale camera, dit op de computer gezet en met de peuters de foto's interactief bekeken. De kinderen waren weer een ervaring rijker, maar het idee kwam vanuit henzelf.' 's Zomers plukt de groep bloemen in de tuin van de school ('dan ligt het hele lokaal vol met aarde en slakken, ook dat is heel leerzaam'), ze maken

INGEBORG DENNESEN

Vve-leidster Wilma Ebregt laat de peuters voorwerpen benoemen.

appelmoes ('dan zien ze dat die niet alleen uit een potje komt') of wandelen naar het dierenverblijf en het nabijgelegen Westbroekpark. Op alles wordt gelet: Ebregt ziet direct of een peuter een potlood goed vasthoudt. Ze laat kinderen altijd staand verven, 'want de beweging moet vanuit de romp komen'.

En mocht er iets mis zijn met een kind, dan kunnen de leidsters terugvallen op een goed functionerend Netwerk 0-6 van gemeentelijke instanties zoals ggd, welzijn Scheveningen, maatschappelijk werk en jeugdzorg. 'Laatst hadden we een speciaal geval, een kindje van twee Israëlische, doofstomme ouders. Het consultatiebureau verwees hem naar ons door. Hij had nog nauwelijks taal aangeboden gekregen. Ik heb wel eens wakker van hem gelegen, gelukkig gaat het nu goed met hem.'

Ebregt zit al zestien jaar in het peuterwerk en ziet haar 'doelgroep' de laatste jaren veranderen. 'Ik merk de laatste tijd dat er aan de meeste kinderen wel wat is. Ze hebben steeds eerder gedragsproblemen, ze zijn emotioneel zwakker, kunnen minder van elkaar hebben. En ze zijn vaak motorisch

zwak ontwikkeld. Hoe dat komt? Wij noemen het: "deze kinderen worden te veel gepamperd". Hun leefwereld is vaak klein. Veel ouders werken allebei, de kinderen zitten thuis of bij opa en oma, ze gaan bijvoorbeeld nooit eens mee boodschappen doen. Met een peuter is dat nu eenmaal lastig. Wij doen daarom boodschappen met ze, we gaan naar de markt, het museum, het strand, het theater en natuurlijk de bibliotheek.

'Ik zeg geregeld: eigenlijk geven wij hier gewoon onderwijs. Het zou logisch zijn als de peuterspeelzaal onderdeel werd van de basisschool. Toch vallen we hier onder de post welzijn, en we verdienen eenderde van wat onze collega's op de basisschool verdienen.'

VOLKSBUURT

Behalve met peuters werkt Gompie ook met ouders. Het nieuwste project – in samenwerking met het Expertisecentrum Nederlands en Sardes – is interactief voorlezen via videoconferencing. De peuterspeelzaal en de deelnemende ouders hebben daartoe computers in bruikleen gekregen. De ouders, die hetzelfde boekje hebben,

kijken thuis mee en leren ervan. En elke woensdag leidt Ebregt samen met een collega een Samenspelgroep, waarin ze ouders met hun kinderen (tussen anderhalf en tweeënhalft) begeleiden in het spelen met hun kind. Elk kind tussen tweeënhalft en vier welkom bij Gompie – achterstanden of niet. 'Elk kind heeft recht op een goede basis.' Wel is het de bedoeling dat de kinderen doorstromen naar basisschool Het Volle Leven. Kinderen met een indicatie kunnen met twee jaar al bij Gompie terecht. Ouders betalen, afhankelijk van hun inkomen, 8 tot 80 euro per maand, voor vier dagdelen. Er staan inmiddels kinderen voor 2008 op de wachtlijst. Overigens is het de vraag of Gompie in de toekomst nog wel kan werken zoals nu, omdat de gemeente Den Haag de subsidieregeling voor reguliere peuterspeelzalen gaat stoppen. Een peuterspeelzaal krijgt straks alleen nog geld wanneer deze voorschool is bij een basisschool die middelen uit het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid (goa) ontvangt. Ebregt: 'Gompie is in elk geval de komende drie jaar nog verzekerd van subsidie, omdat Het Volle Leven een goa-school is. Maar als de leerlingpopulatie verandert, krijgen we die gelden straks niet meer.'

Die kans is aanwezig, want Gompie en Het Volle Leven liggen op de grens van een Scheveningse volksbuurt en een villawijk. 'We hebben hier nu twee leidsters en één of twee stagiaires op vijftien kinderen. Als de subsidie stopt, gaan we weer terug naar één leidster per groep met een vrijwilligster, en gaat onze opgebouwde expertise verloren.'

Catherine Snow over taalstimulering en toetsing

'Het curriculum komt niet uit de kinderen'

Moet je kleuters toetsen? Hoe stimuleer je hun taalontwikkeling? En hoe worden vve-leidsters deskundiger? Nederland is niet het enige land dat met deze vragen worstelt, zo blijkt uit een gesprek met de Amerikaanse hoogleraar Catherine Snow.

door Hans Cohen de Lara

Er zullen maar weinig buitenlandse onderzoekers zijn die weten waar de afkorting vve voor staat. Catherine Snow, Professor of Education op de Harvard Graduate School of Education, kent niet alleen de term, maar weet ook waar Nederland onder die noemer mee bezig is. Dit heeft te maken met haar *Dutch connection* die zij opbouwde in de zeventiger jaren als medewerker aan de Universiteit van Amsterdam. Sinds die periode blijft ze op de hoogte van de ontwikkelingen door regelmatige contacten met Nederlandse collega's.

Snow spreekt op de internationale conferentie over *Early Childhood Education* op 9 en 10 maart. Voorafgaand aan haar bezoek aan Nederland spraken we elkaar in Boston.

RAMPSCENARIO

In een recent interview in de *Harvard Education Letter* sprak Snow haar zorgen uit over de eenzijdigheid van *Head Start*, een veelgebruikt Amerikaans taalstimuleringsprogramma voor jonge kinderen (zie kader: Kleutertoets in Amerika). 'Ze moeten letters leren, ze moeten cijfers leren, ze moeten

kleuren leren, want dat zijn dingen die kleuters verondersteld worden te kennen. Ik bestrijd dat niet, maar men zegt niet dat ze ook woorden moeten leren, de taal moeten leren, moeten leren praten, verhalen moeten leren vertellen en begrijpen.' Snow vindt het dan ook een goede ontwikkeling dat die onderdelen in Nederland meer aandacht krijgen, zowel in de programma's als in de nascholing van leidsters.

Dat is volgens haar in Amerika eveneens hard nodig: 'In de Verenigde Staten kennen achtjarige kinderen van laag-opgeleide ouders slechts eenderde van het aantal woorden dat hun leeftijdsgenoten uit middle-class gezinnen tot hun beschikking hebben. Die achterstand zie je trouwens niet alleen bij kinderen die thuis geen Engels spreken, maar óók bij kinderen uit Engelssprekende gezinnen waar weinig gepraat wordt.' Snow is daarom voorstander van een *pre-school curriculum* met veel aandacht voor woordenschat, mondelinge taalvaardigheid en verhaalbeprip. Ik vertel haar dat de wenselijkheid van zo'n curriculum in Nederland niet onomstreden is. Er zijn heel wat leidsters die vinden dat je moet ingaan op de onderwerpen waar kinderen zelf mee aankomen en dat je vooral niet teveel activiteiten van tevoren moet plannen.

Die opvatting blijkt ook in Amerika te leven. 'In de Verenigde Staten zeggen veel mensen die met kleine kinderen werken: het curriculum moet uit de kinderen komen. Ik vind dat een *prescription for disaster*. Natúúrlijk moet je ingaan op de ervaringen en ideeën van kinderen. Dat kunnen heel goede ideeën zijn. Maar het is onzin om te denken dat het kind altijd de beste ideeën heeft voor het programma op de speelzaal. Dan blijf je al gauw steken in het praten over wat kinderen gaan doen of hoe ze iets gedaan hebben. Wil je een kwalitatief goed curriculum met interessante, uitdagende gesprekken en een rijk taal-aanbod, dan is het belangrijk dat de leidster uitgewerkte activiteiten tot haar beschikking heeft.'

Het is dan wel de bedoeling dat de leidster die activiteiten uitvoert op een manier die voor kinderen interessant en aantrekkelijk is, en niet zoals ze ooit eens op een peuter-

Catherine Snow

Catherine Snow is hoogleraar aan de Harvard Graduate School of Education en internationaal erkend expert op het gebied van vroege taalontwikkeling. Ze was voorzitter van de National Academy of Sciences Committee. Deze commissie publiceerde het rapport Preventing Reading Difficulties in Young Children, dat breed geaccepteerd is als basis voor het verbeteren van het leesonderwijs in Amerika. Als lid van een andere commissie stond Snow aan de basis van SERP (Strategic Education Research Partnership), een nationaal programma dat samen met onderzoekers, leraren en schoolleiders een brug slaat tussen onderzoek en praktijk. Zij is president geweest van de American Educational Research Association, en is lid van de National Academy of Education.

HANS COHEN DE LARA

Catherine Snow: 'De vve-leidster moet uitgewerkte activiteiten tot haar beschikking hebben.'

speelzaal zag. Met een streng gezicht imiteert Snow de leidster: 'Waar ligt de bal? Welke kleur heeft die? Is het een grote bal of een kleine bal?' Ze betwijfelt of kinderen op deze manier veel leren. 'Wat dat betreft bieden de trainingen voor interactief prentenboeken behandelen waar jullie in Nederland mee bezig zijn veel meer perspectief. In die context kunnen kinderen veel woorden leren.' 'Voorlezen is trouwens ook om andere redenen van belang. Het daagt kinderen uit om na te denken over hoe verhalen in elkaar zitten. Dat helpt ze als ze later zelf teksten moeten lezen.' 'Maar', voegt Snow er kritisch aan toe, 'wil je echt succes boeken, dan heb je naast een curriculum en training van leidsters en leraren ook *assessment* nodig. Het is van groot belang om de ontwikkeling van de kinderen te toetsen.'

En hiermee is het T-woord gevallen: het toetsen van jonge kinderen blijkt aan beide zijden van de oceaan gevoelig te liggen.

MEETINSTRUMENT

'Als je zo'n toets wilt opzetten, moet je je eerst afvragen: wat zijn de belangrijke onderdelen van de taalontwikkeling van die kinderen? Je ziet nu in Amerika dat alle kinderen die aan *Head Start* meedoen, worden getest op de – beperkte – inhoud van het programma. Je komt op die manier niets te weten over andere belangrijke ijkpunten, zoals verhaalbegrip en woordenschat, cruciale onderdelen van de beginnende geletterdheid. Bovendien is het weglaten van deze onderdelen uit de toets niet bepaald een prikkel om de inhoud van *Head Start* te versterken. De redenering is dan al snel, waarom zou je het onderwijzen als het toch niet wordt getoetst?'

De volgende vraag is: wat doe je met de uitkomst? In Nederland is op de plannen van minister Van der Hoeven veel kritiek. Zij wil de kleutertoets gebruiken als meet-

instrument aan de hand waarvan scholen met veel achterstandsleerlingen extra gefinancierd kunnen worden. Scholen die het goed doen, zouden zo worden gestraft. Snow is het daar niet mee eens: 'Je moet de scholen beoordelen op de *groei* die ze bij hun kinderen realiseren. Als je op landelijk niveau een toets invoert, zou je kinderen aan het begin van het cursusjaar moeten testen, en dan na een jaar kijken hoe ze vooruit zijn gegaan. Zó kan toetsen, naast een doordacht curriculum en inspirerende deskundigheidsbevordering, een goed instrument zijn om de kwaliteit van de taalstimulering van jonge kinderen te versterken.'

<<

Hans Cohen de Lara heeft een adviesbureau en werkt samen met de taalunit van Sardes. h.cohendelara@sardes.nl

Kleutertoets in Amerika

Sinds 2003 worden in Amerika alle vier- en vijfjarigen die deelnemen aan het taalstimuleringsprogramma Head Start getoetst. Nog nooit in de geschiedenis van het land kregen zoveel jonge kinderen een gestandaardiseerde toets. 30.000 leraren nemen de test af, in vijftien tot twintig minuten, bij een half miljoen kinderen. Met dit National Reporting System (NRS) gaat Head Start verder dan de No Child Left Behind-wet van George Bush die voorziet in het toetsen van leerlingen vanaf acht jaar. Voor meer informatie over NRS zie www.headstart-info.org. Samuel Meisels (een Amerikaanse autoriteit op het gebied van het testen van jonge kinderen) wijdt er een kritisch artikel aan op: <http://pediatrics.aappublications.org/cgi/content/full/113/5/1401> www.journal.naacc.org/btj/200401/meisels.asp.

De praktijk wijst de weg

In relatief korte tijd, zeven jaar, zijn er in Amsterdam tachtig voorscholen opgericht. Tijd dus om te onderzoeken of er voorscholen zijn die daar kwalitatief bovenuit steken. Draagvlak in de basisschool, scholing, structurele inbreng van ouders en doorlopende zorg voor de kinderen dragen bij aan het succes.

door Peter Zunneberg

Als er iets duidelijk wordt uit dit onderzoek naar Amsterdamse voorscholen, dan is het wel dat de intensiteit waarmee gewerkt wordt aan vve bepalend is voor het effect ervan. Vier dagdelen vve geven een duidelijke verbetering te zien, terwijl twee dagdelen nagenoeg geen effect hebben. Na deze vaststelling hebben de onderzoekers vervolgens de zes Amsterdamse voorscholen die het best uit de bus kwamen, nader onder de loep genomen. Wat kan de rest van hen leren?

Binnen vve is een ruime keuze aan programma's. De bekendste zijn Piramide en Kaleidoscoop. Maar er zijn ook Amsterdamse voorscholen die werken met Startblokken van basisontwikkeling, KO-Totaal of SPOREN (volgens de pedagogisch-didactische aanpak van Reggio Emilia). Omdat de onderzoekers constateerden dat de zes best 'practice' scholen ofwel Piramide ofwel Kaleidoscoop gebruikten, zijn die programma's nader onderzocht. Dat leidt niet tot noemenswaardige verschillen.

Dat vijf van de zes voorscholen werken met Piramide en slechts één met Kaleidoscoop, berust vooral op toeval. Bei-

de programma's vallen op door de breedte ervan. Zo streeft Kaleidoscoop naar 55 sleutelervaringen die in te delen zijn in de gebieden: creatieve representatie, taal, sociale relaties, dans en beweging, muziek, classificatie, seriatie (het in logische volgorde plaatsen van elementen), hoeveelheid, ruimte en tijd.

Piramide werkt met doelen op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling, redzaamheid, persoonlijkheid, motoriek, creativiteit, taal en lezen, denken en rekenen, ruimte en tijd. In beide programma's is bovendien veel aandacht voor de scholing van leerkracht (Kaleidoscoop) of tutor (Piramide). Dat is meteen een van de aanbevelingen van de onderzoekers. Zorg als schoolleiding voor goede scholing van begeleiders van vve-programma's. Niet eenmalig, maar biedt ook bijscholing aan, zodat leerkrachten optimaal toegerust zijn op hun taak.

STRUCTURELE INBRENG

De volgende aanbeveling die de onderzoekers doen is op het eerste gezicht wat vreemd, want vrijblijvend geformuleerd: er moet draagvlak zijn voor het vve-programma. Als iedereen in de basisschool het goed vindt dat er wordt samengewerkt met een peuterspeelzaal en dat er op die manier een vve-programma gerealiseerd wordt, is dat in feite draagvlak. Maar de schoolleiding en de rest van het team dienen ook overtuigd te zijn van het belang en van de effecten van vve. Het draaien van dergelijke programma's moet als het ware gegarandeerd worden. Kennelijk gebeurt dat nu nog te weinig.

In elk vve-programma is er aandacht voor de relatie met de ouders. Maar wil vve echt effect hebben, dan moet die ouderinbreng verder gaan dan de initiatieven die nu vaak worden genomen. Daarom bevelen de onderzoekers de voorscholen aan om op zoek te gaan naar een meer structurele ouderinbreng waar bovendien ontwikkeling in zit.

Ten slotte zien de onderzoekers een belangrijke rol voor de zorg die veel voorschoolleerlingen nodig hebben. Nu stopt de zorg van het consultatiebureau vaak bij de deur van de peuterspeelzaal, zo stellen ze. Schoolmaatschappelijk werk en interne begeleiding van de basisschool zijn voor peuters niet beschikbaar. Door dat gat in de zorg te dichten valt er nog veel te winnen.

A. Veen, J. Roeleveld, M. van Daalen, *Op zoek naar 'best practices': opbrengsten van Amsterdamse voorscholen*, SCO-Kohnstamm Instituut, Amsterdam 2005.

<<

BEREND YONK